

A második füzet története.

Dr. Pósta Béla tíz esztendeje áll érem- és régiségtárunk élén. Tíz esztendő magában is szép idő s elég arra, hogy valaki a reája bízott gyűjteményen rajta hagyja a keze nyomát. Ennek a tíz esztendőnek a fele foglalás volt, a másik fele az elfoglalt terület megvédelmezése és megerősítése. Nehány régi pénz, ócska vas, kopott ruha, törmelék cserép s még más efféle, ha számra még annyi is — még nem múzeum. Nem múzeum a parádés épület sem, ha üres, vagy ha tele, de a tudomány számára nem értékesített vagy nem értékesíthető anyaggal van megtöltve.

Mikor ide jött, a kicsiny régiségtár anyaga alig volt valamivel több és valamennyire rendszeresebb, mint a legtöbb vidéki múzeumé. Elhelyezése silány, felszerelése majd semmi, műszaki és tudományos személyzete semmi. A gyűjtemények ily árvasága annál szembeötlőbb volt, mert gondozóiból is hiányzott a fogékonyság arra, hogy annak sorsán lendítsenek. A gyűjtemény sorsát a véletlen nagyon szerencsés kézbe tette, mikor Pósta kezébe tette, mert első pillanatra tisztába jött azzal, hogy ennek a múzeumnak helyet kell foglalnia Kolozsvár és Erdély, illetőleg hazánk és a külföld tudományos életében és azzal, hogy úgy meg kell azt erősíteni, hogy soha többé el ne árvulhasson.

A milyen tisztán látta a helyzetet, olyan gyorsan határozott. Nem akart mást, mint a mit vérbeli múzeális ember akarhatott, de ehhez a nagy akarathoz fanatizmusán kívül semmije sem volt. Úgy tapasztaltuk azonban a történelem világában, hogy ez a legfőbb erő, mert a fanatizmus világokat teremtett s Pósta tíz éves fanatikus munkássága múzeumot teremtett. Ebben a munkában voltak barátai és lettek ellenségei, voltak ellenségei és lettek barátai, már a szerint, a mint az embereket idealizmusa meghódította, vagy megfutamította; a szerint, a mint munkáját megbecsülték vagy nem értékelték meg. Ennek a tíz esztendőnek számbeli eredményein, mozgalmas történetén, nemes törekvésein és magaemésztő munkáján túl van egy még sokkal nagyobb eredménye: kedvét és munkáját sokakkal megosztotta, lelkesedését átöntötte, reménységét átültette, szóval embereket: munkásokat, pártfogókat, barátokat szerzett a maga törekvései és a maga gyűjteményei istápolására.

Ezt a mai kivételes füzetet azok írták, kiket Pósta e tíz esztendő alatt a múzeumnak nevelt, meghódított, kiket barátjává tett. Maguktól jöttek rá, hogy vezetőjüknek, mesterüknek és barátjuknak semmivel nagyobb örömet nem okozhatnak, mintha megmutatják neki a tőle ültetett fa gyümölcseit. Kedvező volt a helyzetük is, mert a gazda, a ki nélkül számítottak, a kairói kongresszuson járt. Ez alatt az idő alatt nyugodtan dolgozhattak, tervszerűen megegyezhettek, gondosan titkolt tervükbe másokat is beleavattak, szóval, rövid szóval: elkészíthették ezt a füzetet.

Tervök az volt, hogy távollétében már meg is jelenthessék, de a sztrájkos világ keresztülhúzta számításukat. Azóta azután egyre féltékenyen gondozzák és óvják a maguk nemes titkát s még rám is vigyáznak, hogy idő előtt ki ne tudódjék. Pedig erre nincs szükségük, mert én náluknál is jobban tudom, hogy ő nem engedné meg a füzet megjelenését s azt is legjobban tudhatom, hogy e dolgozatoknak kéziratban maradniok, vagy egymástól elszakadtan megjelenniök sem szabad. Most tehát én is velök konspirálok. Először azért, mert megbíztak bennem, másodszer azért, mert a Múzeum tartozik ezzel Póstának. Így jött létre ez a füzet. Kerítettünk eléje egy arczképet, de már aláírást nem hamisíthattunk alá; összeszedgettük a kéziratokat, megnézegettük az egyes cikkeket s végül nyélbeütöttük a füzetet. Volt valami kedvesen izgató ebben a vállalkozásban. Az a naiv rettegés, hogy meg ne tudja, miben sántikálunk, az a tartózkodó öröm, hogy ő is örülni fog velünk. Az *Erdélyi Múzeum* új füzetének ez a hiteles története. Ebből csak az nem tűnik ki, hogy kerültem én a konspirációba? Ez azonban nem fontos s a történet az eseményekkel és okaikkal foglalkozik, nem a deákkal, a ki azokat följegyzi.

E. P.